

USNESENÍ

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Milady Tomkové a soudců JUDr. Bohuslava Hnízдила a JUDr. Brigity Chrastilové v právní věci **žalobkyně: L. K.**, proti **žalované: Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, o přezkoumání rozhodnutí žalované ze dne 14. 9. 2006, č. X, v řízení o námitce podjatosti vznesené žalobkyní vůči soudcům Krajského soudu v Ostravě,

takto:

Soudkyně Krajského soudu v Ostravě, JUDr. Gertruda Siejová, **není** vyloučena z projednávání věci a rozhodování o ní.

Odůvodnění:

Žalobkyně spolu s kasační stížností proti pravomocnému rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 10. 5. 2007, č. j. 21 Cad 124/2006 - 57, jímž byla zamítnuta její žaloba proti výše označenému rozhodnutí žalované, adresovala Nejvyššímu správnímu soudu návrh, aby v případě, že Nejvyšší správní soud svým rozhodnutím v řízení o kasační stížnosti věc vrátí Krajskému soudu v Ostravě, zároveň rozhodl, že soudci tohoto soudu jsou podjati, a případně rozhodl o delegaci věci na Krajský soud v Hradci Králové. Námitku podjatosti žalobkyně odůvodnila tím, že jak samosoudkyně rozhodující v její věci (JUDr. Gertruda Siejová), tak i ostatní soudci Krajského soudu v Ostravě nejsou s to na základě předložených žalobních námitek a důkazů zjistit nesrovnalosti a nedostatky v jednání posudkových komisí v řízení o invalidním důchodu, proto žalobkyně naprosto ztratila důvěru v nestrannost, nezávislost, objektivitu a schopnost Krajského soudu v Ostravě jednat podle platných zákonů v České republice, přičemž jde o ztrátu důvěry trvalou.

O námitce podjatosti vznesené vůči soudci přísluší rozhodovat Nejvyššímu správnímu soudu (§ 8 odst. 5 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, dále jen „s.ř.s.“), a to po vyjádření námitkou dotčeného soudce.

JUDr. Gertruda Siejová, JUDr. Miroslava Ježoviczová, JUDr. Bohuslava Drahošová, JUDr. Jana Záviská, JUDr. Květoslava Tušlová a JUDr. Petr Indráček, tedy soudci Krajského soudu v Ostravě, kteří podle rozvrhu práce rozhodují o žalobách ve věcech důchodového pojištění, ve svých vyjádřeních ze dne 9. 10. 2007 k námitce žalobkyně uvedli, že k žalobkyni ani k projednávané věci nemají žádný osobní vztah a neznají žádný důvod, pro který by mohli být ve věci podjati.

Podle ustanovení § 8 odst. 1 s. ř. s. jsou soudci vyloučeni z projednávání a rozhodnutí věci, jestliže se zřetelem na jejich poměr k věci, k účastníkům nebo k jejich zástupcům je dán důvod pochybovat o jejich nepodjatosti. Vyloučení jsou též soudci, kteří se podíleli na projednávání nebo rozhodování věci u správního orgánu nebo v předchozím soudním řízení. Podle ustanovení § 8 odst. 5 pak účastník nebo osoba zúčastněná na řízení může namítnout podjatost soudce, soudní osoby, tlumočníka nebo znalce, přičemž námitku musí uplatnit do jednoho týdne ode dne, kdy se o podjatosti dozvěděl; zjistí-li důvod podjatosti při jednání, musí ji uplatnit při tomto jednání. K později uplatněným námitkám se nepřihlíží.

Předběžně budiž předznamenáno, že Nejvyšší správní soud již vícekrát konstatoval, že podjatost soudce zasahuje do principu nezávislosti soudce, neboť nestrannost soudce tento princip předpokládá. Samotný pojem soudce totiž s sebou nese atribut nezájatosti a nestrannosti a bez toho, že by se nepředpokládal, nebylo by důvodu ani pro konstituování soudní moci jako jednoho z pilířů demokratické společnosti. Tak, jak zákon příslušnost soudu a soudce v určité věci stanovil, je zásadně dána, a postup, kterým je věc odnímána soudu (soudci) příslušnému a přikázána soudu, resp. soudci jinému, je nutno chápat jako postup výjimečný. Vzhledem k tomu lze vyloučit soudce z projednávání a rozhodnutí přidělené věci jen výjimečně a ze skutečně závažných důvodů, které mu reálně brání rozhodnout v souladu se zákonem nezaujatě a spravedlivě. Jen za dodržení těchto pravidel bude zachována a naplněna ústavní zásada zákazu odnětí zákonnému soudci (čl. 36 odst. 1 věta první Listiny základních práv a svobod).

Nejvyšší správní soud rovněž dříve výslovně připustil (srov. např. usnesení ze dne 15. 9. 2004, č. j. Nao 23/2004 - 55, uveřejněné pod č. 408/2004 Sb. NSS, zejména pak usnesení ze dne 18. 5. 2006, č. j. Nao 32/2005 - 34), že i ve fázi po vydání rozhodnutí o věci samé (tj. v daném případě po vydání rozsudku o zamítnutí žaloby žalobkyně) je v případě, že proti rozhodnutí byla podána kasační stížnost a že tato stížnost je přípustná, nezbytné (a tedy i přípustné) rozhodnout o námitce podjatosti soudců krajského soudu, kteří napadené rozhodnutí vydali, byla-li taková námitka vznesena. Je tomu tak proto, že ve fázi mezi podáním kasační stížnosti a předložením věci Nejvyššímu správnímu soudu k rozhodnutí o ní činí krajský soud podle § 108 s. ř. s. řadu přípravných úkonů směřujících k tomu, aby o kasační stížnosti mohlo být řádně rozhodnuto; v rámci toho je často potřeba vydávat i rozhodnutí procesní povahy (vyzvat k odstranění vad kasační stížnosti, rozhodnout o žádosti o osvobození od soudních poplatků či o ustanovení advokáta apod.), která se závažným způsobem dotýkají právního postavení účastníků a u nichž je třeba - stejně jako při rozhodování o věci samé - , aby byla vydána nepodjatými soudci.

Zároveň Nejvyšší správní soud v posléze jmenovaném usnesení vymezil, že je-li účastníkem vznesena námitka podjatosti všech soudců určitého soudu, a přitom je již zřejmé, kterému soudci (soudcům) je či bude věc přidělena, je účelné se zabývat otázkou pojatosti jiných než těchto soudců jen za předpokladu, že u nich bude shledán důvod k vyloučení. V případě, že tomu tak však není a že tedy nic nebrání v tom, aby soudci, jimž věc byla či bude přidělena, ji vyřizovali, postrádá zkoumání podjatosti dalších soudců daného soudu smysl, neboť vůbec není dán důvod ke změně okruhu soudců, kteří mají věc vyřizovat. Žalobkyně namítla podjatost všech soudců Krajského soudu v Ostravě. Podle rozvrhu práce však již věc byla přidělena samosoudkyni JUDr. Gertrudě Siejové (o věci tato soudkyně dokonce již rozhodla). Nejvyšší správní soud se proto nejprve zabýval tím, zda je námitka podjatosti relevantní ve vztahu k této soudkyni. Teprve byla-li by shledána důvodnou a byla-li by tato soudkyně vyloučena z projednávání a rozhodování věci, přistoupil by Nejvyšší správní soud „v druhé fázi“ ke zkoumání podjatosti ostatních soudců Krajského soudu v Ostravě.

I při posuzování námitky podjatosti totiž nutno respektovat zásadu hospodárnosti řízení, která v daném případě velí postupovat tak, aby podjatost jednotlivých soudců byla prověřována jen dotud, dokud se nenajde potřebný počet soudců, kteří jsou ve vztahu k věci nepodjatí a kteří tedy ve věci mohou jednat a rozhodovat.

Nejvyšší správní soud se proto nejprve zaměřil na posouzení námitky žalobkyně ve vztahu k soudkyni JUDr. Gertrudě Siejové. Přitom konstatuje, že obsahem citovaného ustanovení § 8 odst. 1 s. ř. s. jsou dva na sobě zcela nezávislé důvody vyloučení soudce. Soudce je jednak ipso facto vyloučen z projednávání a rozhodování věci, na níž měl podíl již v předchozím řízení správním či soudním. Vedle toho je pak důvodem vyloučení natolik objektivizovatelná míra osobního vztahu soudce k věci samé, k účastníkům či k jejich zástupcům, že míra a povaha tohoto vztahu zavdává důvod k pochybnostem o nepodjatosti soudce.

V případě samosoudkyně JUDr. Gertrudy Siejové první důvod vyloučení z projednávání a rozhodování věci žalobce dán není. Ze soudního spisu, jakož i z námitky podjatosti či z vyjádření JUDr. Gertrudy Siejové nikterak nevyplývá, že by se kdy vůbec mohla podílet na řízení, z něhož vzešlo rozhodnutí žalované. Zbývá tedy posoudit, zda se v jejím případě nejedná s ohledem na skutečnosti, které žalobce v námitce podjatosti uvedl, o podjatost způsobenou osobním vztahem k věci či účastníkům.

Podjatostí je podle Nejvyššího správního soudu potřeba rozumět absenci nezávislosti a nestrannosti jakožto ústavních atributů soudnictví. Vodítkem k nalezení míry nezávislosti a nestrannosti soudce v míře, která naplňuje požadavky ústavního pořádku, nepodléhá však subjektivizmu v posuzování a neignoruje sociální realitu, je pro Nejvyšší správní soud především judikatura Ústavního soudu. Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 26. 4. 2005, publikovaným pod č. 220/2005 Sb., konstatoval, že dlouhodobý právní a politický vývoj liberálních demokracií vygeneroval ze zkušeností indikátory nezávislosti a nestrannosti, z nichž lze utvářet objektivizovatelná kritéria pro posouzení naplnění znaků nezávislosti a nestrannosti. Nezávislost a nestrannost soudu (soudce) v objektivní poloze se tak posuzuje z hlediska vztahu k ostatním mocenským složkám (respektování principu dělby moci) a z hlediska schopnosti aktérů řízení s potenciálním zájmem na určitém výsledku či průběhu sporu ovlivnit vznik, trvání a zánik funkce člena soudního orgánu či jinak účinně působit na jeho rozhodování. Soudci tedy musí mít natolik nezávislý status a tento status musí zůstat i v konkrétních řízeních natolik nenarušen, aby bylo vyloučeno přímé či zprostředkované působení na rozhodovací činnost.

Žalobkyně namítá, že nezávislý status samosoudkyně JUDr. Gertrudy Siejové ve výše naznačeném smyslu by mohl být dotčen skutečností, že podle žalobkyně v podstatě nesprávně hodnotí míru spolehlivosti důkazů v závislosti na tvrzení a důkazních návrzích žalobkyně. Nejvyšší správní soud musí tuto námitku odmítnout jako námitku z hlediska otázky podjatosti nepřipadnou. Směřuje totiž svou podstatou proti úvahám soudkyně, kterými se řídí při své rozhodovací činnosti – proti jejím výsledkům je však možná obrana za pomoci opravných prostředků ve správním soudnictví. Proto také ustanovení § 8 odst. 1 věta poslední s. ř. s. výslovně jako důvod k vyloučení soudce vylučuje okolnost, která spočívá v postupu soudce v řízení o projednávané věci či v jeho rozhodování v jiných věcech. Vedle toho žalobkyně nepředložila jediný důvod, proč by JUDr. Gertruda Siejová měla být v nějakém osobním vztahu k žalobkyni, který by ji vedl k rozhodnutí věc řídit vytčeným cílem – existenci takového vztahu (předpokládejme negativního) ba dokonce ani netvrdí.

Při zohlednění obsahu tvrzení žalobkyně v námitce podjatosti, jež, jak bylo výše ukázáno, není podloženo jakýmkoliv ověřitelným podkladem, Nejvyšší správní soud nemůže než konstatovat, že JUDr. Gertruda Siejová nemůže zavdat příčinu k pochybnostem o její nezávislosti a nestrannosti ve vztahu k žalobci. S ohledem na toto konstatování a s ohledem na výše uvedenou zásadu hospodárnosti Nejvyšší správní soud o otázce vyloučení ostatních soudců Krajského soudu v Ostravě nerozhodoval.

Pokud jde o obavy žalobkyně z podjatého rozhodování soudců Krajského soudu v Ostravě pro futuro pro případ, že by Nejvyšší správní soud kasační stížností napadený rozsudek Krajského soudu v Ostravě zrušil a věc vrátil k dalšímu řízení, je třeba jednak poznamenat, že jde o předpoklad hypotetický, tudíž svou podstatou je taková námitka předčasná, jednak je třeba poukázat na ustanovení § 110 odst. 3 s. ř. s., podle něhož v případě, že Nejvyšší správní soud napadené rozhodnutí krajského soudu zruší a věc vrátí k dalšímu řízení, je krajský soud vázán právním názorem vysloveným Nejvyšším správním soudem ve zrušovacím rozhodnutí.

S ohledem na výše uvedené dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že žalobkyní formulované důvody nejsou způsobilé založit pochybnosti o nepodjatosti, jak ji má na mysli ustanovení § 8 s. ř. s. Nejvyšší správní soud proto rozhodl tak, jak je ve výroku uvedeno.

Poučení: Proti tomuto usnesení **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 5. prosince 2007

JUDr. Milada Tomková
předsedkyně senátu